

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Кафедра археології, спеціальних історичних і
правознавчих дисциплін

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Археологія України, українська
Викладачі	Баженов Олександр Львович
Профайл викладачів	https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=301
Е-mail:	bazhenov.oleksandr@kpnu.edu.ua
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=966
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін: щопонеділка 13:30 – 14:30

2. Анотація до курсу

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Археологія України» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Археологія – наука, що вивчає історію людства за матеріальними останками діяльності людей. Вона досліджує старожитності шляхом археологічних розкопок. Дисципліна «Археологія України» спрямована на те, щоби ознайомити здобувачів вищої освіти з головними археологічними культурами та їх пам'ятками, котрі існували на теренах України починаючи від найдавніших часів (біля 1 млн р. тому) до часів пізнього середньовіччя. Окрім знайомства з матеріальною культурою, цікавим будуть й історичні реконструкції, які дозволять краще зрозуміти такі аспекти як міграційні процеси у давнину, причини змін археологічних культур, контакти між давнім населенням, що мали свій вияв у матеріальній культурі, етнічні процеси, що базуються на даних антропології та палеогенетики тощо і все це – очима археології!

Отже, шановні здобувачі вищої освіти, Вашій увазі пропонується цікава й захоплююча дисципліна, яка дасть змогу вам поглибити знання з давнього минулого України.

3. Мета та цілі курсу

Сформуванати у студентів науковий підхід у вивченні старожитностей стародавньої історії України, ознайомити їх з основними досягненнями сучасної археологічної науки як у теоретичному, так і методичному напрямках, з її провідними установами і фаховими науковими виданнями, специфічною термінологією, системою наукового апарату. Закласти платформу для подальшого накопичення наукового і практичного досвіду і використання його у майбутній роботі істориків – випускників глибоке усвідомлення студентами місця, сутності і призначення курсу.

Також **цілями курсу** є ознайомлення студентів з археологічними культурами, що існували на території України від найдавніших часів до пізнього середньовіччя включно; дати студентам уявлення про методи археологічного дослідження; знайомство з матеріальною та духовною культурою давнього населення України тощо

4. Формат курсу

Стандартний (очний, заочний)

5. Результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми підготовки фахівців здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинні набути наступних компетенцій:

6 - Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 03	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу
	ЗК 05	Здатність до пошуку та аналізу інформації з досліджуваної проблеми з різних джерел.
	ЗК 06	Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.
	ЗК 09	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.
	ЗК 10	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, працювати в команді та самостійно, виявляти ініціативу.
	ЗК 12	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

	ЗК 16	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК01	Критичне усвідомлення взаємозв'язку між ключовими фактами, подіями, явищами і процесами в історії України та країн світу на різних етапах історичного розвитку.
	ФК 02	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
	ФК 08	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
	ФК 09	Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.
	ФК 10	Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.
	ФК 13	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
	ФК 15	Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.
7 - Програмні результати навчання		
	ПРН 01	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу та історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
	ПРН 02	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
	ПРН 03	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі
	ПРН 04	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
	ПРН 05	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
	ПРН 11	Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
	ПРН 16	Володіти навичками організації та проведення (методикою) археологічних досліджень
	ПРН21	Використовувати сучасні інформаційно-пошукові системи для вирішення практичних завдань у галузі професійної діяльності.

	ПРН 23	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
--	---------------	---

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	
Освітня програма, спеціальність	032 Історія та археологія галузі знань 03 Гуманітарні науки	
Рік навчання/ рік викладання	2023-2024/2024	
Семестр вивчення	другий	
нормативна/вибіркова	нормативна	
Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС	
Загальний обсяг годин	150 год.	
Кількість годин навчальних занять	60 год.	
Лекційні заняття	34 год.	
Практичні заняття	0 год.	
Семінарські заняття	26 год.	
Лабораторні заняття	0 год.	
Самостійна та індивідуальна робота	90 год.	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

7. Пререквізити курсу

Вивчення дисципліни «Археологія України» передбачає базові знання у студентів, які вони отримали у школі вивчаючи курс історичних дисциплін, зокрема «Історію України» та «Всесвітню історію», а також набуті знання з дисциплін «Спеціальні історичні дисципліни», «Історія Стародавнього Сходу».

8. Технічне і програмне забезпечення

Вивчення курсу потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення: проектор та ноутбук/персональний комп'ютер для презентацій у форматі MS Power Point, перегляду відеоматеріалів.

9. Політики курсу

Письмові роботи. Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (реферат, модульну контрольну роботу (МКР)).

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Література. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

10. Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль	МКР	Самостійна робота (ІНДЗ)	Екзамен	Сума
20	30	10	40	100

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за рейтинговою системою зі 100-бальною шкалою та шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F) та національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно; зараховано, не зараховано).

Зі 100 балів, студент впродовж семестру може набрати максимально 100 балів, з яких:

20 – поточне оцінювання

30 – виконання студентами модульної контрольної роботи

10 – виконання студентами самостійної роботи 40 – складення екзамену.

Кінцева оцінка успішності студента формується шляхом додавання балів, що студент отримав за участь в роботі впродовж семестру та балів, який студент отримав на екзамені. Кінцева оцінка набуває вигляду як за національною шкалою, так за 100-бальною шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). Студент вважається допущеним до підсумкового контролю при умові: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх семінарських занять, виконання самостійної роботи, що передбачена навчальним планом дисципліни.

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни. Розподіл балів, які отримують студенти:

1-3 бали (початковий рівень). Студент володіє матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними. Слабко усвідомлюється мета навчально-пізнавальної діяльності, даються відповіді лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні».

4-6 балів (середній рівень). Студент володіє початковими знаннями з антропології, знає близько половини навчального матеріалу, здатний його відтворити. Проте слабо орієнтується в поняттях, визначеннях, а самостійне опрацювання навчального матеріалу з історії первісного суспільства викликає певні труднощі.

7-9 балів (достатній рівень). Студент вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить логічні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Подається чітке тлумачення понять, категорій з історії первісного суспільства, а самостійне опрацювання матеріалу не викликає труднощів. Виконуються прості творчі завдання з історії первісного суспільства.

10-12 балів (високий рівень). Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності з історії первісного суспільства. Використовується широкий арсенал засобів для доведення своєї думки. Логічно і творчо викладається матеріал з історії первісного суспільства в усній та письмовій формі.

Базова література до дисципліни:

1. Баран В. Д., Баран Я. В., Зарубинецька культура. Історичні витоки українського народу. Київ : Генеза, 2005. 208 с.
2. Баран В. Д. Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю. Київ: Наукова думка, 1972. 244 с.
3. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 480 с.
4. Граков Б.Н. Ранний железный век (культуры Западной и Юго-Восточной Европы). Москва Ж Изд-во Московского университета, 1977. 235 с.
5. Даниленко В. Н. Неолит Украины: Главы древней истории Юго-Восточной Европы. Київ : Наукова думка, 1969. 259 с.
6. Дараган М. Н. Начало раннего железного века в Днепро-Донецкой Правобережной Лесостепи: монография. Київ : КНТ, 2011. 848 с.
7. Залізник Л.Л. Археологія України: Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 504 с.
8. Залізник Л.Л. Фінальний палеоліт і мезоліт континентальної України. Культурний поділ та періодизація // Кам'яна доба України. Вип. 8. Київ: Шлях, 2005. 184 с.
9. Манько В.О. Неоліт Південно-Східної України. Київ : Шлях, 2006. 280 с.
10. Ситник О.С. Середній палеоліт Поділля. Львів : Інститут українознавства ім І. Крип'якевича НАН України, 2000. 372 с.

11. Скрипкин А.С. Кочевники Евразии и древние цивилизации: проблемы взаимодействия (актуальные проблемы исторического исследования) [Текст] : учеб. пособие. В 2 ч. Ч. I. Ранний железный век. Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2018. 198 с.

12. Чабай В.П. Средний палеолит Крыма: стратиграфия, хронология, типологическая вариабельность, восточно-европейский контекст. Киев : Шлях, 2004. 324 с.

13. Черныш А. П. Археология Прикарпатья, Волыни и Закарпатья (каменный век). [Р. Т. Грибович, Л. Г. Мацкевой, Н. А. Пелещишин и др. ; редкол.: (отв. ред.) и др.]. Киев: Наук. думка, 1987. 129 с.